

Ontwikkeling van bijstand

Verkenning van achtergronden en sturingsmogelijkheden van de bijstand in Amersfoort en regio

Uitgave en rapportage in opdracht van afd. Werk, Inkomen en Zorg:
Onderzoek en Statistiek, in samenwerking met Werk, Inkomen en Zorg, gemeente Amersfoort

Ben van de Burgwal

oktober 2017

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusies	6
1.1 Samenvatting	6
1.2 Conclusies.....	7
2. Inleiding.....	8
2.1 Kader en achtergrond	8
2.2 Actualisatie.....	8
3. Ontwikkelingen in de bijstand	9
3.1 Bijstandsdichtheid.....	9
3.2 Bijstand en mate van stedelijkheid	11
3.3 In- en uitstroom.....	11
3.4 Bijstand in de Begroting	13
3.5 In- en uitstroom van bijstand in Nederland	15
3.6 Redenen van in- en uitstroom in Amersfoort	15
4. Oorzaken voor groei van bijstand	16
4.1 Vijf factoren.....	16
4.2 Wetswijzigingen	16
4.3 Statushouders	17
4.4 Werkgelegenheid, werkloosheid en sectorstructuur.....	18
4.5 Demografische factoren.....	22
4.6 Gemeentelijk beleid om het bijstandsvolume te beperken.....	24
Bijlage 1 Literatuur	26

Samenvatting en conclusies

1.1 Samenvatting

1. Het aantal bijstandsontvangers ligt in Amersfoort laag in vergelijking met Nederland en de 100.000+ gemeenten en hoog in vergelijking met de meer landelijke regiogemeenten.
Deze lage bijstandsdichtheid in Amersfoort wordt waarschijnlijk vooral veroorzaakt door een laag aandeel inwoners met een migratieachtergrond, alleenstaanden en eenoudergezinnen en door een groter aandeel tweeverdieners en hoger opgeleiden.
2. In de jaren 2012 en 2013 is het aandeel bijstandsontvangers in Amersfoort minder snel toegenomen dan gemiddeld in de 100.000+ gemeenten. In 2014 en 2015 was de toename in Amersfoort juist iets groter dan gemiddeld. Ook in 2016 nam de bijstand in Amersfoort toe, maar 1% minder dan gemiddeld in Nederland
3. De recessie heeft een duidelijke invloed gehad op de toename van het bijstandsvolume. Het aantrekken van de economie sinds 2015 heeft daarentegen een positief effect op de bijstand. Dat het aantal bijstandsontvangers desondanks is gestegen in de afgelopen twee jaar heeft twee belangrijke oorzaken. Enerzijds komt dit door wetswijzigingen (o.a. Wajongers en WSW'ers die sinds 2015 zijn aangewezen op bijstand), anderzijds door de huisvesting van statushouders die in de meeste gevallen afhankelijk zijn van de bijstand. Het inlopen van de achterstand heeft Amersfoort in 2017 te maken gehad met meer instroom in de bijstand.
4. In Amersfoort steeg de bijstand in 2016 en begin 2017 minder snel dan landelijk.¹ Dit is onder andere het gevolg van de gunstige werkgelegenheidsontwikkeling in Amersfoort. Dit blijkt uit de afname van de werkloosheid die in 2016 in Amersfoort sterker is dan landelijk en gemiddeld in de grotere steden. Ook de achterstand in het huisvesten van statushouders heeft een vertragend effect op de instroom gehad. Daarnaast kunnen de maatregelen een rol hebben gespeeld gericht op het beperken van de bijstand.
5. De structuur van de arbeidsmarkt in Amersfoort lijkt mogelijk een ongunstig effect te hebben op de ontwikkeling van bijstand. De stad kent - afgezien van een hoog aandeel banen in groot- en detailhandel - relatief veel sectoren waarvoor naar verwachting vaker een hoger opleidingsniveau vereist is, terwijl driekwart van de mensen in de bijstand een laag opleidingsniveau heeft. Ook is het aandeel zzp'ers hier relatief hoog, wat mogelijk tot een hogere instroom heeft geleid in het verleden.
6. Het grootste deel van de bijstandsontvangers heeft een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Voor deze cliënten is de kans om weer aan werk te komen vooralsnog klein en zij profiteren dus nog nauwelijks van het economisch herstel. Het aandeel mensen met een (vrij) grote afstand tot de arbeidsmarkt is in de afgelopen twee jaar gestegen in Amersfoort (van 76% tot 80%). Dit wordt vooral veroorzaakt door de instroom van statushouders en voormalige Wajongers/WSW'ers voor wie de kans op het vinden van betaald werk vooralsnog klein is.

¹ Deze cijfers zijn gebaseerd op CBS-statistiek.

1.2 Conclusies

1. De gemeente Amersfoort had de afgelopen twee jaar te maken met een tekort op het BUIG-budget van het Rijk. Deels werd dit gecompenseerd met een vangnetregeling van het rijk. Vanaf 2017 geldt een nieuw 'objectief verdeelmodel', waardoor voor Amersfoort het tekort kleiner wordt. De gemeente zal zich blijven inzetten om de omvang van de bijstand en de uitkeringslast te beperken. Onder meer door 'streng aan de poort' te zijn bij het toewijzen van een bijstandsuitkering, door het tegengaan van fraude en door het bevorderen van de re-integratie.
2. Veel bijstandsccliënten zijn wellicht gebaat bij het stimuleren van die sectoren die voorzien in een arbeidsbehoefte van lager opgeleiden en mensen met een beperking. Anderzijds kan ook het versterken van de sectoren voor hoger geschoolden leiden tot uitstroom uit de bijstand, namelijk doordat minder verdringing optreedt van lager opgeleiden op de arbeidsmarkt. Verder kan de groei aan de bovenkant van de markt een aanzuigende werking hebben voor de ondersteunende functies (zoals schoonmaak). Van de uitstroom uit de bijstand gaat op dit moment circa 35% naar werk. Als we dit aandeel willen verhogen is het wenselijk om meer inzicht te krijgen in het soort banen waaraan men behoefte heeft.
3. In de Begroting 2017-2020 streefde Amersfoort een ontwikkeling van het aantal bijstandsuitkeringen na die jaarlijks 1% onder de landelijke trend ligt. Het is zeer de vraag hoe realistisch deze ambitie is voor een gemeente die al gunstig scoort ten opzichte van het landelijke gemiddelde en de grote steden en waarbij - met het oog op het inlopen van de achterstand in het huisvesten van asielzoekers - de instroom in de bijstand relatief groot zal blijven in 2017 en daarna. In de nieuwe begroting (2018-2021) wordt daarom uitgegaan van een ontwikkeling gelijk aan de landelijke lijn.

2. Inleiding

2.1 Kader en achtergrond

Het aantal bijstandsuitkeringen is in Amersfoort in de afgelopen jaren (2014 en 2015) iets sterker gestegen dan gemiddeld in de grote steden. Vanuit het college kwam het verzoek uit te zoeken hoe deze trend is te verklaren en in hoeverre deze te beïnvloeden is.

Daarbij was de vraag om te focussen op de relatie tussen bijstand en de economische ontwikkeling en de Amersfoortse situatie vooral te vergelijken met die van de (middel)grote gemeenten en met de regio. Daarnaast hadden wij in de begroting 2017-2020 nog als streven opgenomen om de ontwikkeling van bijstand 'positief te laten afwijken van de landelijke ontwikkeling, d.w.z. we streven naar een ontwikkeling die 1% onder de landelijke lijn ligt'. De vraag is hoe realistisch dit streven is.

Deze notitie probeert antwoord te geven op deze vragen. Bij het zoeken naar verklaringen voor ontwikkelingen in de bijstand zijn zeker niet alleen economische factoren van belang. Daarom zal ook breder gekeken worden naar factoren die de aard en omvang van de bijstand beïnvloeden.

2.2 Actualisatie

De informatie uit dit rapport geeft deels de situatie weer zoals die bekend was in mei 2017. Met de publicatie is gewacht tot oktober om ook de regiogemeenten de kans te geven om te reageren. Voor dit doel zijn verschillende tabellen en figuren geactualiseerd.

Inmiddels zijn ook de prognoses voor ontwikkeling in bijstand door het CPB in positieve zin bijgesteld. Deze informatie heeft geleid tot een bijstelling van de cijfers voor de Begroting 2018-2021. Ook deze informatie is verwerkt in dit rapport.

3. Ontwikkelingen in de bijstand

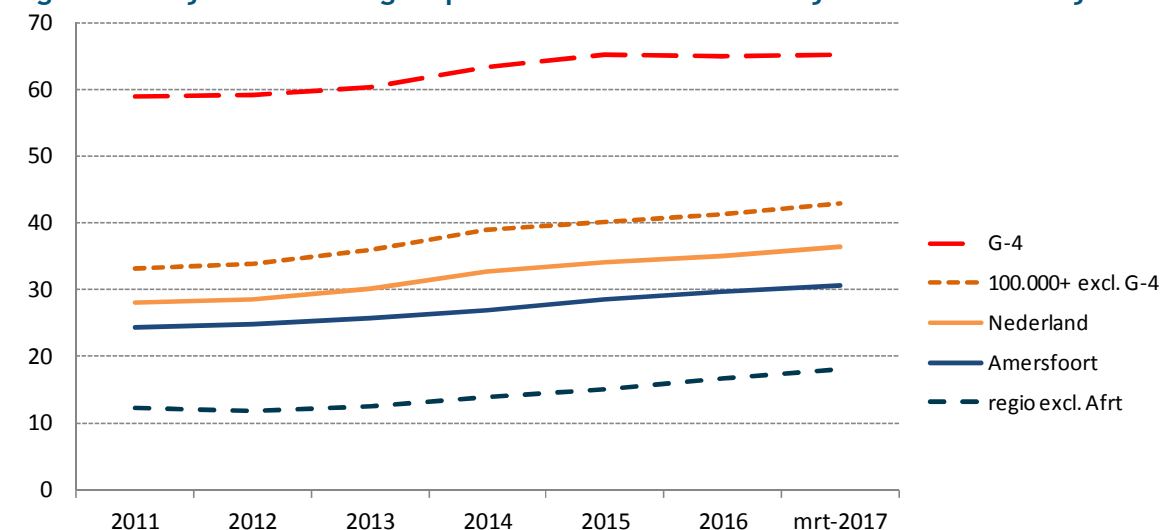
9

3.1 Bijstandsdichtheid

Vanaf 1 januari 2015 is de Participatiewet van kracht. Op basis van deze wet heeft iedereen die in Nederland woont of rechtmatig verblijft en onvoldoende inkomen of vermogen heeft om in het levensonderhoud te voorzien, recht op bijstand. De wet is in de plaats gekomen voor de Wet Werk en Bijstand (WWB).

Amersfoort telde op 31 december 2016 3140 uitkeringen bijstand tot 65 jaar. Dat is 30 per 1000 inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar. Zie figuur 1.²

Figuur 1 Bijstandsontvangers per 1000 inwoners van 15 jaar tot AOW-leeftijd

Bron: CBS, bewerking O&S (jaarcijfers zijn per 1 januari)

Ontwikkeling in bijstand: indexcijfers

De ontwikkeling van het aantal bijstandsuitkeringen kan ook worden getoond door te indexeren. Dit levert een ander perspectief op.³

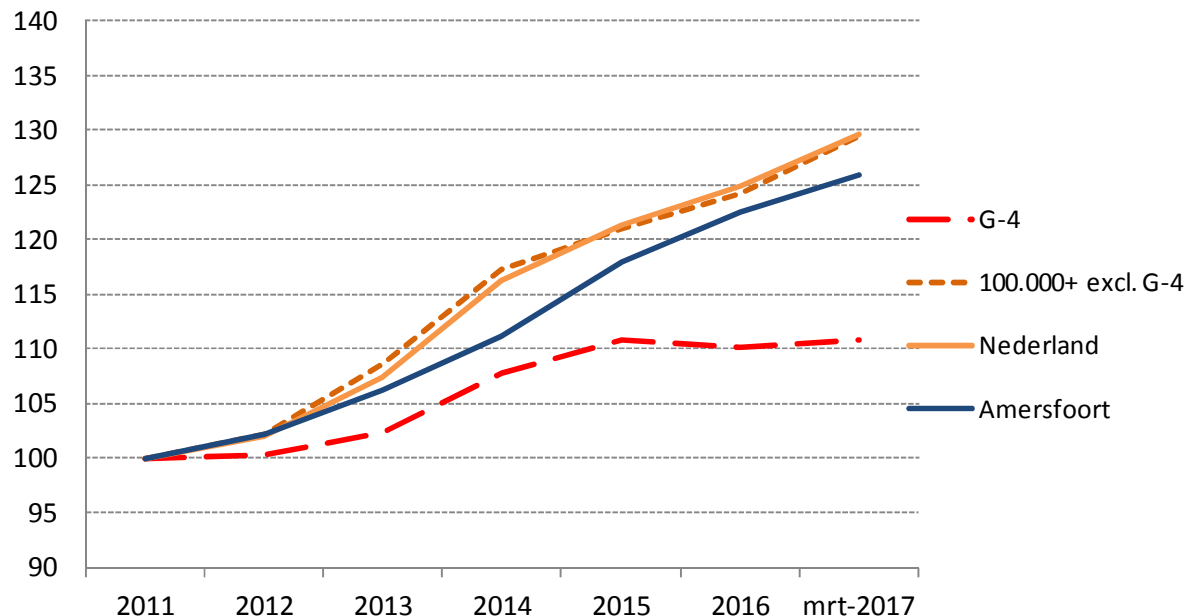
Als we het aantal uitkeringen per 1000 inwoners van 15 tot 65 jaar voor 2011 op 100 stellen, dan blijkt dat Amersfoort zich in 2012 en 2013 gunstig ontwikkelde ten opzichte van de andere grote steden en ten opzichte van Nederland als geheel. In 2014 en 2015 werd het verschil met de andere steden en met Nederland weer kleiner. Toen was de toename van bijstand juist groter in Amersfoort. In 2016 is het aantal bijstandsuitkeringen

² In deze notitie is uitgegaan van CBS-cijfers, die zijn bijgewerkt tot 1 maart 2017. Cijfers in de Divosa-benchmark zijn iets recenter, maar daarin zijn niet alle gemeenten opgenomen. Er is gekozen voor het aantal uitkeringen. Het aantal personen met bijstand ligt hoger, omdat er binnen een huishouden meerdere bijstandsontvangers kunnen zijn. Verder beperken we ons hier tot uitkeringen voor personen tot de AOW-leeftijd, omdat het vooral gaat om de relatie tot de arbeidsmarkt.

³ Nadeel van deze presentatiewijze is wel dat bij gemeenten met een lage uitkeringsdichtheid een absolute toename al snel leidt tot een grote procentuele toename.

in Amersfoort verder gestegen, maar iets minder dan gemiddeld, waardoor het verschil met andere steden weer groter werd.

Figuur 2 Bijstandsontvangers per 1000 inwoners van 15 jaar tot AOW-leeftijd (2011=100)

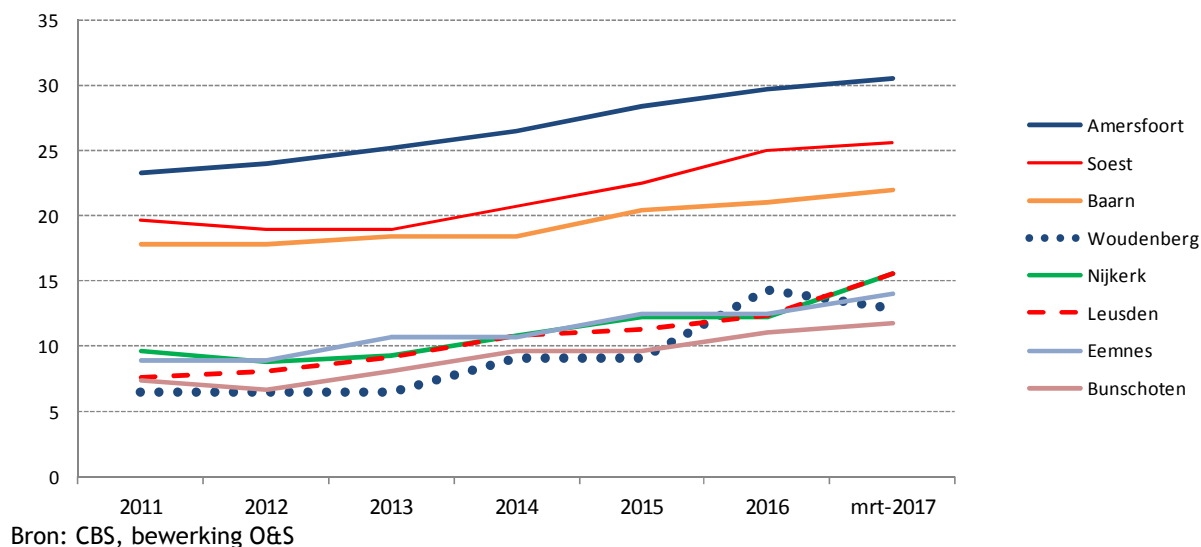

Bron: CBS, bewerking O&S

De indexcijfers laten zien dat het aantal bijstandsontvangers in de G-4 minder steeg dan gemiddeld en in 2015 tot maart 2017 zelfs stabiel bleef. Dit geldt vooral voor de twee grootste steden, Amsterdam en Rotterdam.

Vooral in de regiogemeenten is de bijstand gegroeid. Ondanks de sterke groei van het aantal bijstandsccliënten in de regio blijft de bijstandsdichtheid (aantal uitkeringen per 1000 inwoners) ruim onder het gemiddelde van Nederland en de grote steden (zie figuur 3). Overigens als een gemeente weinig bijstandsccliënten telt (zoals bij de meeste regiogemeenten), dan leidt een absolute toename al snel tot een grote procentuele toename.

Figuur 3 Bijstandsuitkeringen per 1000 inwoners (15jaar tot AOW) in regiogemeenten

Binnen de regio zijn de verschillen in bijstandsdichtheid ook groot. In Soest en Baarn is de dichtheid relatief hoog. In de overige Eemlandgemeenten ligt deze in maart 2017 tussen de 12 en 16 per 1000.

3.2 Bijstand en mate van stedelijkheid

De verschillen in bijstandsdichtheid lijken vooral verklaard te worden door de mate van stedelijkheid. De vier grote gemeenten (G-4) tellen in verhouding ruim tweemaal zoveel bijstandsontvangers als Amersfoort (66 per 1000 medio 2016). En net als de meeste landelijke gemeenten is de gemiddelde bijstandsdichtheid in de regio juist lager dan gemiddeld.

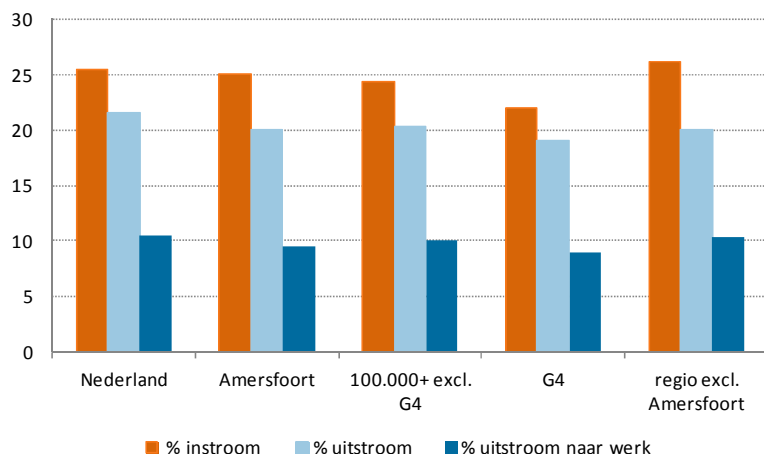
Het feit dat grotere steden meer bijstandsontvangers tellen dan plattelandsgemeenten komt enerzijds door verschillen in bevolkingssamenstelling: in grotere gemeenten is het aandeel mensen met een migratieachtergrond, alleenstaanden en eenoudergezinnen groter en daarmee ook de kans op bijstand. Anderzijds spelen sociaaleconomische factoren zoals opleiding een rol. De bijstandsdichtheid is het hoogst in aandachtswijken van grote steden. Daarbij speelt wellicht ook het feit een rol dat in kleine dorpen een andere cultuur heerst, zoals minder anonimiteit, meer sociale controle en meer zorg voor elkaar, waardoor de kans op gebruik en misbruik van sociale voorzieningen kleiner is.

De relatief lage bijstandsdichtheid in Amersfoort onder de grote steden hangt onder meer samen met een gemiddeld hoger opleidingsniveau en een kleiner aandeel alleenstaanden. Meer hierover in hoofdstuk 4.

3.3 In- en uitstroom

Het volgen van de aard van de in- en uitstroom biedt een beter inzicht in de ontwikkelingen van de bijstand (zie figuur 4).

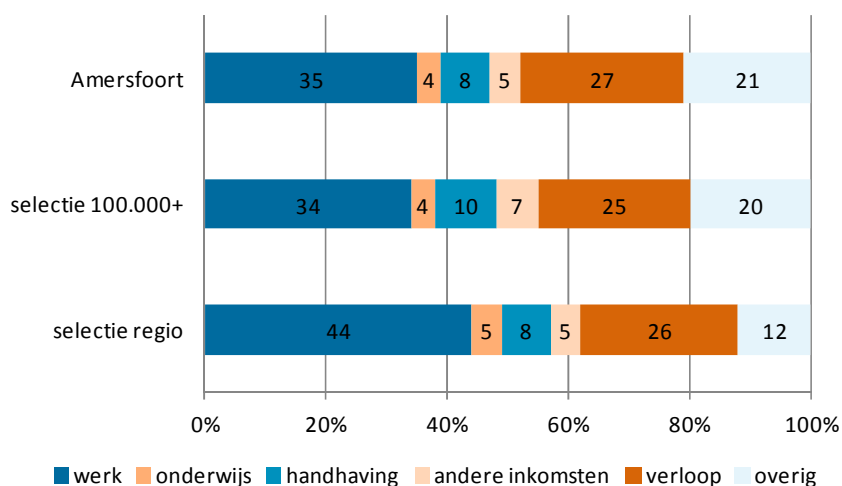
De groei van de bijstand is het gevolg van instroom die groter is dan de uitstroom. De onderstaande figuur laat zien dat het verschil in in- en uitstroom het kleinst is in de G4 en het grootste in de regiogemeenten. Daarentegen was in 2015 ook de uitstroom naar werk het grootste in de regiogemeenten.

Figuur 4 % instroom in en uitstroom uit bijstand in 2015

Bron: CBS, bewerking O&S (weergegeven is het % in- en uitstroom in 2015 op het totaal van de bijstandsccliënten op 1-1-2015. De uitstroom naar werk vormt onderdeel van de totale uitstroom.)

Redenen van uitstroom nader bekeken

In de Divosa-benchmark is goed te zien wat de belangrijkste redenen van uitstroom zijn voor een aantal gemeenten.

Figuur 5 Redenen uitstroom uit bijstand voor enkele gemeenten in 2016

Toelichting: Amersfoort kan alleen vergeleken worden met een selectie van 100.000+ gemeenten en regiogemeenten, omdat niet alle gemeenten meedoen aan de Divosa-benchmark. Het gemiddelde van 100.000+ gemeenten is gebaseerd op: Almere, Alphen aan den Rijn, Amersfoort, Arnhem, Breda, Delft, Den Bosch, Ede, Eindhoven, Enschede, Groningen, Haarlem, Haarlemmermeer, Leeuwarden, Leiden-Leiderdorp, Nijmegen, Tilburg, Westland, Zaanstad, Zoetermeer, Zwolle. Het gemiddelde van regiogemeenten is gebaseerd op: Baarn, Bunschoten-Spakenburg, Leusden, Soest.

Bron: Divosa-benchmark

De figuur laat zien dat in Amersfoort de uitstroom naar werk ongeveer 35% van de totale uitstroom vormde in de periode van december 2015 tot en met november 2016, ongeveer het gemiddelde van de geselecteerde 100.000+ gemeenten.

Zo'n 4% van de Amersfoortse uitstromers gaat naar een opleiding en bij 27% is sprake van 'verloop'. Het kan hier gaan om het bereiken van de AOW-leeftijd, overlijden, verhuizing naar een andere gemeente, het gaan samenwonen of detentie. Divosa maakt verder geen onderscheid hierin.

Voor beleid is verder interessant het aandeel dat via ‘handhaving’ en bestrijding van fraudegevallen uit de bijstand geraakt. Volgens de benchmark scoort Amersfoort hierop wat laag met circa 8%.

In deze benchmark zijn geen redenen van instroom opgenomen.

Twee kanttekening moeten worden geplaatst bij de benchmark.

1. Vaak is sprake van een combinatie van redenen van uitstroom. Welke reden wordt geselecteerd kan verschillen per gemeente.
2. De poortfunctie en de uitstroom zijn communicerende vaten. Het strenge beleid aan de poort leidt er ook toe dat met name cliënten zonder directe kans op werk in de bijstand komen. Dat maakt ook de kans op uitstroom kleiner.

3.4 Bijstand in de Begroting

In de concept-begroting 2018-2021 zijn in het Programma Sociaal Domein, paragraaf “werk en inkomen” zes indicatoren opgenomen die iets zeggen over ontwikkelingen in de bijstand (zie tabel).

Tabel 1. Indicatoren programma Werk en inkomen, Begroting 2018-2021 Amersfoort

indicator	realisatie				streefcijfers		
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
aantal uitkeringen bijstand	2.700	2.900	3.025	3.140	3.178	3.275	3.275
Ontwikkeling bestand t.o.v. landelijke lijn	-4%	4%	1%	-1%	-1%	0%	0%
Instroom in de uitkering	950	900	925	850	900	900	900
% cliënten (> 1 jaar met uitkering) dat stijgt op de re-integratieladder			22%	17%	37%	20%	20%
% voorkomen uitkeringen door preventie t.o.v. de instroom	55%	36%	47%	51%	40%	35%	35%
% uitstroom naar werk	19%	37%	39%	41%	50%	40%	40%

Bron: gemeente Amersfoort

Ontwikkeling bijstand ten opzichte van de landelijke lijn

Zoals hiervoor al is getoond, ontwikkelde het aantal bijstandsuitkeringen zich in 2012 en 2013 gunstig in Amersfoort ten opzichte van de landelijke ontwikkeling. In 2014 en 2015 nam het aantal uitkeringen in Amersfoort juist sneller toe dan landelijk. Over 2016 neemt het aantal bijstandsuitkeringen in Amersfoort toe met bijna 4%. Dit is altijd nog 1% minder dan de voorlopige landelijke cijfers laten zien.⁴

Over 2017 was in de vorige begroting nog de verwachting dat Amersfoort zich wederom gunstig zou ontwikkelen ten opzichte van de landelijke ontwikkeling. Over 2018 en 2019 is het streven dat de ontwikkeling van bijstand in Amersfoort gelijke tred houdt met de landelijke trend. Bij het opstellen van de cijfers is overigens nog geen rekening gehouden met de nieuwste prognoses van het CPB (zie 3.5).

⁴ Het betreft cijfers op basis van Divosa, waar niet alle gemeenten op zijn aangesloten. Op basis van deze cijfers stijgt het bijstandsvolume landelijk met ongeveer 6%. Maar bij dit cijfer zijn ook een aantal bijzondere bijstandsuitkeringen meegeteld, zoals o.a. daklozen, cliënten in een inrichting of Blijf-van-mijn-lijfhuis en 50+’ers met een IOAW- uitkering. De totale groep inwoners die afhankelijk is van een bijstandsuitkering ligt inmiddels circa 480 hoger. Het netto verschil is ongeveer 1%.

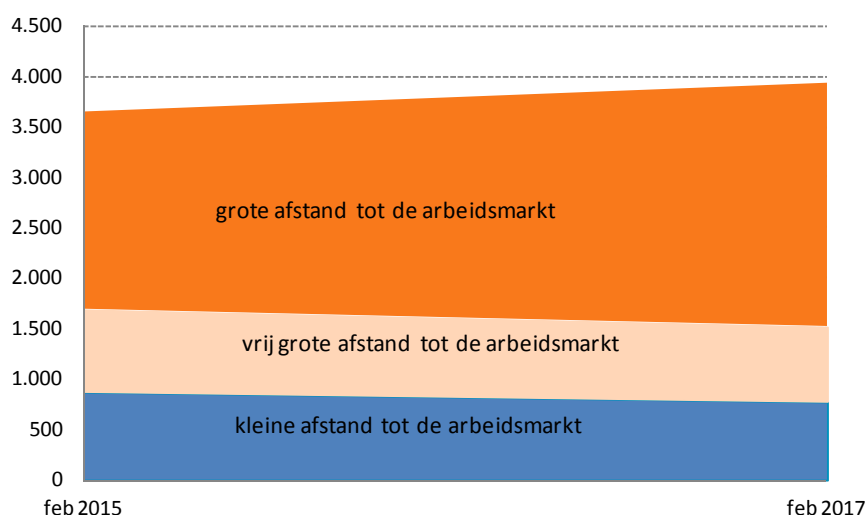
De re-integratieladder

Onder de mensen die een uitkering uit bijstand ontvangen zijn grote verschillen in kansen om opnieuw aan werk te komen. Om dit in beeld te brengen werkt Amersfoort met een zogenaamde re-integratieladder. Hierin worden 10 tredes onderscheiden (van A0 t/m 9). Deze komt in de plaats van de landelijke Participatieladder.

In de Begroting is als kengetal opgenomen: het percentage van de bijstandsccliënten dat gestegen is op de re-integratieladder. Het cijfer - 17% in 2015 - zegt op zichzelf niet zoveel. Het gaat hierbij alleen om cliënten die minimaal een jaar zijn geregistreerd als bijstandsontvanger. Bijstandontvangers die binnen een jaar zijn uitgestroomd naar werk worden hierin niet meegeteld.

Een andere wijze om in beeld te brengen hoe de afstand tot de arbeidsmarkt kan worden bepaald is weergegeven in figuur 5. Deze is voor alle cliënten van de bijstand gemeten op twee peilmomenten: bij de herinvoering van de re-integratieladder in 2015 en in oktober 2016⁵.

Figuur 6 Positie die cliënten innemen op de re-integratieladder

Bron: Cognos

Het aantal cliënten met bijstand is in deze twee jaar gestegen met een kleine 300 personen⁶.

De categorie 'kleine afstand tot de arbeidsmarkt' (tredes A6 t/m A9) is in de afgelopen twee jaar iets gedaald: van 24% naar 20%. Het gaat om mensen die al enige inkomsten uit arbeid hebben of die 'klaar zijn voor de arbeidsmarkt'.

De middengroep, 'grotere afstand tot de arbeidsmarkt' bereiden zich voor via scholing en beroepsoriëntatie of nemen al deel aan maatschappelijke (onbetaalde) activiteiten. Deze groep daalde van 22 naar 19%.

De grootste categorie bestaat uit mensen die een grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt (tredes A0, A1 en A2) en waarbij de begeleiding primair is gericht op het verbeteren van participatie en zorg. Deze groep nam in de afgelopen twee jaar toe 53% naar 61%. Het duidt erop dat de kansen op uitstroom naar werk kleiner worden. Voor deze

⁵ De bijstandsccliënten worden in principe een keer per jaar beoordeeld op hun positie op de re-integratieladder. Dit gebeurde voor het laatst in oktober 2016. Van nieuwe bijstandsccliënten wordt direct een positie op deze ladder bepaald.

⁶ Het gaat hier uitsluitend om cliënten tot 65 jaar. Dit aantal ligt hoger dan de eerder genoemde uitkeringen bijstand.

groep, maar ook voor de middengroep geldt dat de bijstandsafhankelijkheid hardnekkig blijft en dat zij vrijwel niet profiteren van het aantrekken van de economie.⁷

3.5 In- en uitstroom van bijstand in Nederland

Het CPB schat het gemiddelde aantal bijstandsuitkeringen op 393.000 in 2017.

Dit is een daling van 2.000 uitkeringen ten opzichte van het gerealiseerde volume in 2016. Aan de ene kant heeft de dalende werkloosheid een neerwaarts effect op het aantal bijstandsuitkeringen. Aan de andere kant hebben beleidseffecten en instroom door vluchtelingen een opwaarts effect. Naar verwachting daalt het aantal uitkeringen in 2018 verder naar 384.000, een daling van ruim 2%.⁸

Wat de beleidseffecten betreft wordt gewezen op de instroom van mensen die voorheen in de Wajong of WSW stroomden en met de invoering van de Participatiewet in 2015 zijn aangewezen op de bijstand

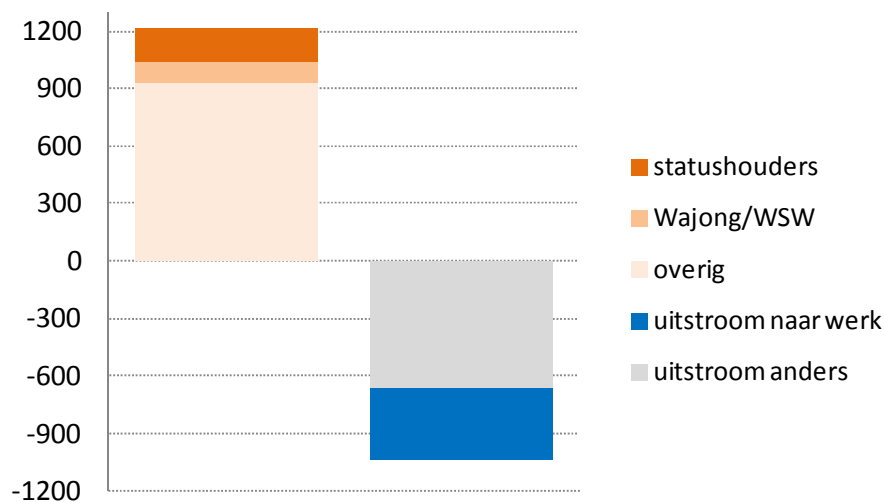
Daarnaast neemt de bijstand om diverse andere redenen toe, zoals ten gevolge van de verhoging van de AOW-leeftijd en de verkorting van WW-duur.

3.6 Redenen van in- en uitstroom in Amersfoort

In onderstaand schema is de omvang van in- en uitstroom in Amersfoort weergegeven over 2016. Tegenover een instroom van ruim 1200 personen stond een uitstroom van circa 1040.

Van de instromers is circa 15% (180 personen) statushouder. Van de uitstromers heeft 35% als reden 'werk' opgegeven.

Figuur 7 Raming van de in- en uitstroom bijstand in 2016 in Amersfoort

Bron: gemeente Amersfoort

⁷ Het bepalen van de positie op de re-integratieladder blijft mensenwerk. Het is een subjectieve maat.

⁸ Raming van het bijstandsvolume in de macro-economische verkenning (MEV) 2018. CPB, september 2017.

4. Oorzaken voor groei van bijstand

16

4.1 Vijf factoren

In het vorige hoofdstuk zijn al een aantal factoren genoemd die van invloed kunnen zijn op de ontwikkelingen in de bijstand. In dit deel gaan we dieper in op deze redenen en met name in hoeverre ze een rol spelen voor Amersfoort. De belangrijkste verklaringen die in de literatuur worden genoemd, zijn hieronder weergegeven.⁹

1. Met de invoering van de Participatiewet is ook geregeld dat mensen met een arbeidsbeperking en jonghandicapten niet langer een beroep kunnen doen op de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en de Wajong. Dit heeft geleid tot extra instroom in de bijstand.
2. De toename van het aantal vluchtelingen met verblijfsvergunning. De bijstandsafhankelijkheid is - vooral in de eerste jaren - groot.
3. De ontwikkeling van de economie en daarmee de werkloosheid. De recessie heeft sinds 2008 geleid tot een flinke toename van het aantal bijstandsontvangers, veelal via doorstroom uit de WW of van instroom van schoolverlaters). Daarnaast is de sectorstructuur en het aandeel zzp'ers op de arbeidsmarkt van invloed op het bijstandsvolume.
4. De demografische kenmerken zijn van invloed op de bijstandsontwikkeling. Wat is het effect van de leeftijdsverdeling en de huishoudensamenstelling in Amersfoort op ontwikkelingen in de bijstand? En welke rol speelt het hoge aandeel tweeverdieners en hoger opgeleiden dat kenmerkend is voor Amersfoort?
5. Diverse factoren die samenhangen met de inspanning die de gemeente zelf verricht om mensen uit bijstand te krijgen. Hierbij kan gedacht worden aan maatregelen om de instroom te beperken (bijv. door strenge selectie aan de poort) of door de uitstroom uit bijstand te bevorderen via handhavingsbeleid (fraudebestrijding) en re-integratievoorzieningen.

Hierna zal voor elk van de factoren de specifieke positie van Amersfoort worden toegelicht.

Voor de vijfde factor - wat de gemeente zelf doet om bijstand te beperken - zal een beknopte samenvatting worden gegeven op basis van de raadsinformatiebrief van 7 november 2016.

4.2 Wetswijzigingen

Door de invoering van de Participatiewet op 1-1-2015 kunnen jongeren met een gedeeltelijke arbeidshandicap niet langer instromen in de Wajong en kunnen volwassenen niet meer instromen in de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). Deze zijn hierdoor deels aangewezen op de bijstand. Daarnaast komen inwoners met een WW-uitkering eerder in de

⁹ In de in november 2016 aan de Tweede Kamer aangeboden Arbeidsmarktmonitor worden de redenen onder 1 en 2 als de belangrijkste genoemd voor de landelijke toename van bijstand in het afgelopen jaar.

bijstand door de geleidelijke afbouw van de WW-duur van 38 naar 24 maanden.¹⁰ Ook de verhoging van de AOW-leeftijd leidt ertoe dat mensen langer van de bijstand afhankelijk zijn.

Amersfoort en de regiogemeenten hebben een relatief grote instellingsbevolking. Dit is ook mogelijk van invloed op de instroom van mensen met een beperking in de bijstand. Een aanzienlijk deel hiervan zal een WIA-uitkering hebben.

4.3 Statushouders

Asielzoekers kunnen een beroep doen op de bijstand vanaf het moment dat ze een verblijfsvergunning krijgen. In het eerste jaar zullen zij nog niet actief zijn op de arbeidsmarkt, omdat zij tijd nodig hebben om te integreren. Het grootste deel is daardoor aangewezen op bijstand. Het CPB gaat in het CEP 2017 uit van 40% bijstandsafhankelijkheid op de lange termijn.

In totaal stroomden in 2016 193 huishoudens in Amersfoort als statushouder in de bijstand. Het aantal is geleidelijk toegenomen in de afgelopen jaren.

Ging het in 2012 en 2013 nog vooral om mensen uit Irak, Iran, Somalië en Ethiopië, vanaf 2015 neemt vooral de instroom uit Syrië toe en daarnaast blijft ook de hoorn van Afrika een belangrijke leverancier van vluchtelingen.

De instroom van statushouders in de bijstand vindt vooral plaats op het moment dat zij woonruimte krijgen toegewezen. Gemeenten krijgen in principe een opvangtaak naar rato van het inwonertal. Dus het effect van vluchtelingenopvang op bijstand is in principe voor elke gemeente gelijk. Verschillen tussen gemeenten ontstaan vooral zodra er sprake is van achterstanden in de huisvesting (zie tabel).

Tabel 1 Taakstelling voor huisvesting van statushouders en achterstand

	achterstand op 1-1-2017	taakstelling 2017	realisatie 2017 tot 1 okt.	nog te realiseren in 2017	relatieve achterstand (%)
Amersfoort	117	205	235	87	42%
100.000-300.000	313	3.665	3.740	238	6%
G4	1688	3.098	3.333	1.453	47%
regiogemeenten	90	252	272	70	28%

Bron: CBS, bewerking O&S

Amersfoort had op 1 oktober 2017 nog te maken met een achterstand in de huisvesting van statushouders van 42%.¹¹ Daarmee is voor dit jaar een deel van de achterstand ingelopen. Bij de G4 is de gemiddelde achterstand in huisvesting van statushouders iets groter. Bij de middelgrote gemeenten was de meeste achterstand op deze peildatum al ingelopen.

Ook de regiogemeenten hadden hun achterstand voor 2017 al verder ingelopen.

Het inlopen van de achterstand in het huisvesten van statushouders heeft er ook toe geleid dat in veel gemeenten het aantal bijstandsccliënten meer gestegen of minder gedaald is.

¹⁰ Het is uit de bijstandsgegevens niet mogelijk aan te geven in hoeverre deze wetswijzigingen hebben geleid tot extra instroom in de bijstand in Amersfoort. Schattingen voor Amersfoort lopen uiteen van 50 tot 100 cliënten per jaar sinds 2015. Daarbij gaat het vooral om de instroom van wat voorheen naar Wajong of WSW ging. De instroom van de verkorting van de WW-duur is waarschijnlijk heel beperkt.

¹¹ Amersfoort had op 1 januari 2017 nog 117 statushouders te huisvesten en met de taakstelling voor 2017 (205 personen) gaat het om in totaal 322 statushouders. Daarvan waren er tot 1 oktober al 235 gehuisvest. Met andere woorden: voor 87 personen moet dit jaar nog huisvesting geregeld worden. Dit is 42% van de totale taakstelling (dus van 322 personen).

Het feit dat Amersfoort een lage bijstandsdichtheid heeft, leidt ertoe dat een bepaalde instroom van statushouders in de bijstand een veel groter effect heeft op de toename van de bijstand dan in steden met een hogere bijstandsdichtheid.

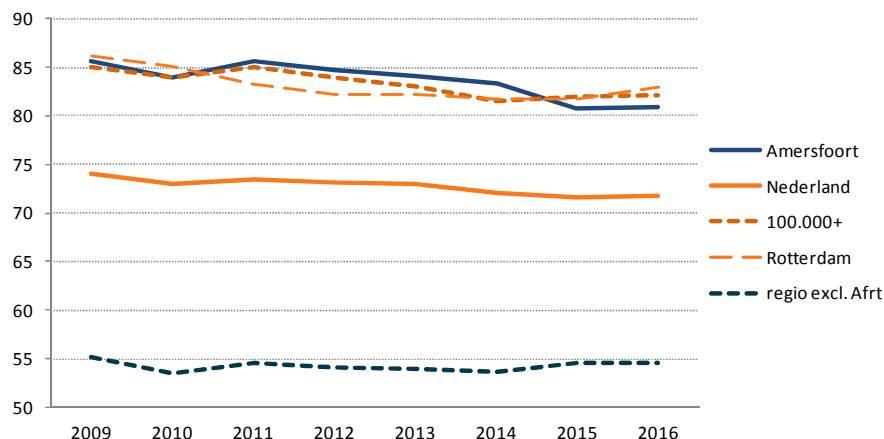
In de regio heeft vooral Bunschoten een achterstand in de opvang. De instroom van statushouders leidt niet alleen tot een groei van het aantal bijstandsontvangers, maar ook tot een groter aandeel bijstandsontvangers met een relatief grote afstand tot de arbeidsmarkt.

4.4 Werkgelegenheid, werkloosheid en sectorstructuur

In hoeverre is er een verband tussen de ontwikkeling van het aantal banen en de bijstand? Figuur 8 laat de ontwikkeling zien van de werkgelegenheid in verhouding tot de bevolking van 15-64 jaar.¹²

Hierin is vanaf 2011 het effect van de economische recessie zichtbaar. Van april 2011 tot april 2015 neemt het aantal banen ten opzichte van de beroepsbevolking af in Amersfoort. Maar deze afname is tot 2014 minder sterk dan in de andere 100.000+ gemeenten. In 2014 daalt de werkgelegenheid in Amersfoort sterker dan in de meeste steden, onder meer door vertrek van enkele grote bedrijven naar de regio. Vanaf 2015 trekt de economie weer aan in Amersfoort. Net als in Nederland en de regio houdt de banengroei gelijke tred met de toename van de beroepsbevolking.

Figuur 8 Ontwikkeling van het aantal banen per 100 inwoners 15-64 jaar

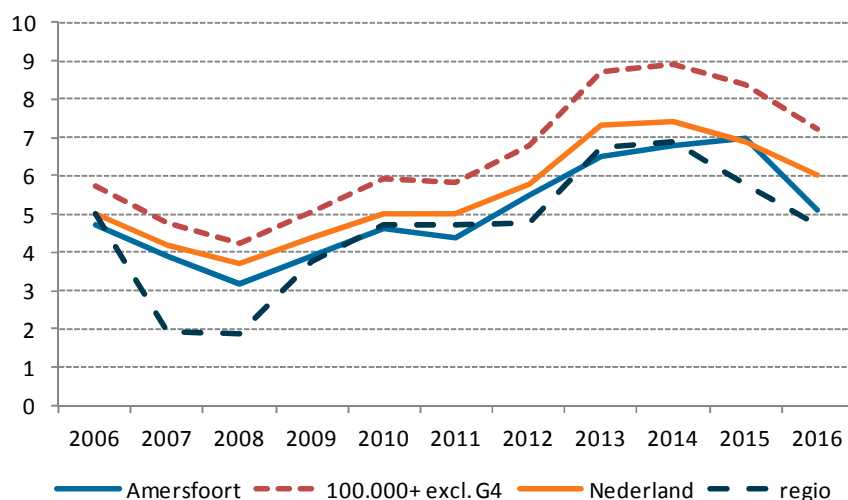
Bron: PAR/Lisa, bewerking O&S

Werkloosheid daalt in Amersfoort sneller dan elders

Cijfers over de ontwikkeling van de werkgelegenheid zijn beschikbaar tot april 2016. Daardoor geeft het geen goed beeld over 2016. Wel zijn er actuele cijfers over de werkloosheid.¹³ In Nederland daalde de werkloosheid in 2016 van 6,9% naar 6%. In dezelfde periode daalde de werkloosheid in Amersfoort van 7% naar 5,1%. De daling was ook groter dan gemiddeld in de grotere steden en in de regio.

¹² In de Begroting is deze opgenomen als de 'woon-werkbalans': deze geeft de verhouding weer tussen het aantal banen in Amersfoort en verhouding tot de 'potentiële beroepsbevolking'. Dit is dus iets anders dan de 'netto arbeidsparticipatie' die het aantal Amersfoorters met een betaalde baan weergeven ten opzichte van de totale beroepsbevolking (werkend en niet-werkend). De figuur laat zien dat de steden in het algemeen meer werkgelegenheid hebben dan de kleinere gemeenten.

¹³ Bron: Enquête Beroepsbevolking, CBS.

Figuur 9 Ontwikkeling van de werkloosheid 2006-2016

Bron: CBS/Enquête Beroepsbevolking (EBB), bewerking O&S

De jeugdwerkloosheid daalde vorig jaar nog sterker in Amersfoort: van 12,3% naar 9,7%. In de grotere steden bleef deze op hetzelfde niveau (12,1%).

Doorstroom van WW naar bijstand

Het UWV heeft in 2016 een onderzoek uitgevoerd naar de doorstroom van WW naar bijstand.

Vanaf 2008 is -vooral als gevolg van de kredietcrisis - het aantal personen met een WW-uitkering sterk gestegen. Het doorstroompercentage (het aandeel uitgestroomde WW'ers dat in de bijstand terecht komt) nam tussen 2011 en 2015 toe tot circa 8%. Zij maken gemiddeld 23% uit van de totale bijstandsinstream. Het doorstroompercentage is het hoogste in de grote steden (rond 10% in 2015).

In Amersfoort ligt het met 5,4% relatief laag.

De lage uitstroom van WW'ers naar bijstand in Amersfoort hangt mogelijk ook weer samen met de bevolkingssamenstelling. Bij huishoudens met twee volwassenen (zoals Amersfoort die veel kent) is de kans om in de bijstand te geraken veel kleiner.

Tegelijkertijd is de kans op re-integratie op de arbeidsmarkt groter onder deze ex-WW'ers. Het feit dat onder Amersfoortse bijstandsontvangers relatief weinig WW'ers zitten, leidt er ook toe dat de uitstroom naar werk kleiner is in deze gemeente.¹⁴

Conclusie: invloed banenontwikkeling op bijstand beperkt en vertraagd

Er is een duidelijke relatie tussen economische groei en bijstandsdichtheid. Maar die relatie geldt vooral voor de kans op uitstroom uit de bijstand. Een daling van het aantal arbeidsplaatsen leidt maar beperkt en vertraagd tot een stijging van de instroom naar bijstand en is daarom niet direct terug te zien in de cijfers. De volgende factoren spelen daarbij een rol.

- Als een bedrijf sluit, kan dat leiden tot werkloosheid. Een deel van de werknemers ontvangt dan een WW-uitkering. Deze is (afhankelijk van het arbeidsverleden) voor de duur van een maand tot circa twee jaar. Pas daarna kan men terecht komen in de bijstand, maar (zoals onderzoek van het UWV laat zien) gebeurt dat in minder dan 10% van de gevallen.

¹⁴ bron: UWV, Na de WW in de bijstand, 2016

- Overigens kan men ook direct van werk naar bijstand instromen als men geen recht heeft op een WW-uitkering. Dit komt incidenteel voor. Met name bij ZZP'ers en jongeren speelt dit vanwege geen of onvoldoende WW-rechten.

- Een bedrijf kan zich verplaatsen naar de regio. Het aantal arbeidskrachten voor Amersfoort vermindert dan, maar leidt meestal niet tot werkloosheid.
- In gemeenten met veel tweeverdieners, zoals Amersfoort, zal een recessie ook minder snel leiden tot instroom in de bijstand. Zodra een van beide partners zonder werk komt, zal deze persoon niet in de bijstand komen, doordat de ander nog inkomen heeft.
- In tijden van recessie treedt wel eerder verdringing op van hoger opgeleiden die banen innemen van lager opgeleiden. Indirect kan dit ook leiden tot groei van het aantal mensen in een uitkering.

Door het aantrekken van de arbeidsmarkt in de afgelopen jaren stromen meer mensen uit de bijstand uit naar werk. Deze trend wordt echter meer dan gecompenseerd door instroom van met name statushouders en mensen die voorheen naar Wajong of Wsw doorstroomden.

Verschillen naar sectorstructuur

Mensen die afhankelijk zijn van bijstand zijn relatief - naar schatting 75% - vaak laag opgeleid en zijn daardoor verhoudingsgewijs vaak aangewezen op banen met lagere opleidingseisen.

De relatie tussen werkgelegenheid en bijstand verschilt per sector. Vooral de sectoren waarin lager geschoold personeel zit bieden baankansen voor bijstandsontvangers. Amersfoort telt in verhouding tot de 100.000+ gemeenten (excl. G-4) relatief veel banen in de volgende sectoren:

- groot- en detailhandel (19% vs. 16%)
- advisering, onderzoek en overige specialistische dienstverlening (13% vs. 9%)
- informatie en communicatie (7% vs. 4%).

Het Amersfoortse bedrijfsleven is daarentegen ondervertegenwoordigd in de sectoren:

- industrie (5% vs. 9%)
- vervoer en opslag (3% vs. 6%).

De groei van de economie in Amersfoort zat tussen april 2015 en 2016 vooral in de uitzendbranche, vervoer en in advies, onderzoek en specialistische zakelijke dienstverlening. Krimp kwam vooral voor in de financiële sector en in de detailhandel.

Er is geen duidelijke relatie te leggen tussen sector en opleidingsniveau.

Met enig voorbehoud kan gesteld worden dat groot- en detailhandel en industrie meer banen bieden voor lager opgeleiden. Voor de adviesbureaus, informatie en communicatie zijn de vereiste opleidingsniveaus doorgaans hoger. In het algemeen kan gesteld worden dat de sectorstructuur in Amersfoort meer gericht is op hoger opgeleiden en dus minder perspectief biedt voor bijstandsontvangers die op zoek zijn naar werk. Een uitzondering hierop vormt wellicht het groeiend aanbod aan banen in groot- en detailhandel.¹⁵ Bij deze analyse ligt de veronderstelling ten grondslag dat bijstandsccliënten overwegend lager opgeleid zijn. Lokaal zijn hierover geen harde gegevens bekend. Uit landelijke cijfers blijkt dit inderdaad het geval te zijn.¹⁶

¹⁵ Zie ook het dashboard Economie en arbeidsmarkt: www.amersfoortincijfers.nl/dashboard.

¹⁶ Het UWV heeft wel cijfers over het opleidingsniveau van WW'ers. Voor de regio Amersfoort geldt dat 35% hbo of universiteit heeft, 32% havo/mbo heeft en de overige 29% heeft een lagere opleiding, dus geen startkwalificatie. Dit duidt op een geringe oververtegenwoordiging van lager opgeleiden. Het is de vraag in hoeverre dit ook voor bijstandsccliënten geldt.

Amersfoort beschikt over een relatief hoog opgeleide beroepsbevolking¹⁷. Dit leidt enerzijds tot betere baankansen en minder risico op bijstand. Anderzijds zijn er in Amersfoort relatief veel banen voor hoger opgeleiden en zullen bijstandsccliënten (indien ze inderdaad lager opgeleid zijn) in Amersfoort daardoor mogelijk moeilijker aan passend werk kunnen komen.

Wat kun je beleidsmatig met dit inzicht?

Enerzijds zou je kunnen stimuleren om banen te creëren waaraan behoefte is (d.w.z. banen die passend zijn voor werklozen en bijstandsccliënten). Anderzijds zou je juist je arbeidsmarktbeleid kunnen afstemmen op de huidige - veelal hoger opgeleide - beroepsbevolking, die nu deels werk hebben gevonden buiten Amersfoort. Dat leidt tot minder verdringing door hoger opgeleiden die banen innemen van lager opgeleiden en daarmee tot minder werkloosheid en bijstand. Ook zorgen hoogopgeleiden eerder voor meer werk en innovatie waarbij in de slipstream ondersteunende werkzaamheden voor laagopgeleiden ontstaan.

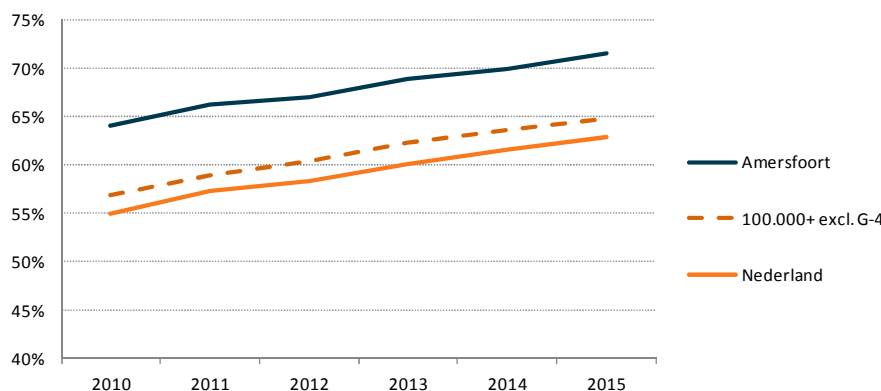
Groei van het aandeel zzp'ers

Zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) kunnen moeilijker aan werk komen, hebben bovendien minder werkzekerheid en geen recht op WW of WIA. Daardoor maakt deze groep meer kans om in de bijstand terecht te komen.

Amersfoort telt verhoudingsgewijs veel zzp'ers. Medio 2015 was van alle Amersfoortse bedrijfsvestigingen ruim 71% eenpitter. In Nederland is dat gemiddeld 63% en in de 100.000+ gemeenten (excl. G-4) 65%. Zie figuur 10.¹⁸

Het hoge aandeel zzp'ers in Amersfoort hangt samen met het hoge aandeel banen in de detailhandel en de sector advisering, onderzoek en overige specialistische dienstverlening. Juist in deze sectoren zijn veel zzp'ers werkzaam. Dit hoge aandeel is mogelijk een factor die voor Amersfoort heeft geleid tot een iets hoger aandeel bijstandsccliënten.

Figuur 10 Ontwikkeling van het aandeel zzp'ers

Bron: PAR/Lisa, bewerking O&S (cijfers incl. mensen die in deeltijd zzp'er zijn; gelden per april van het betreffende jaar).

¹⁷ Zie CBS, enquête Beroepsbevolking. (Dit gegeven zal t.z.t. ook worden opgenomen in het Dashboard Economie en Arbeidsmarkt).

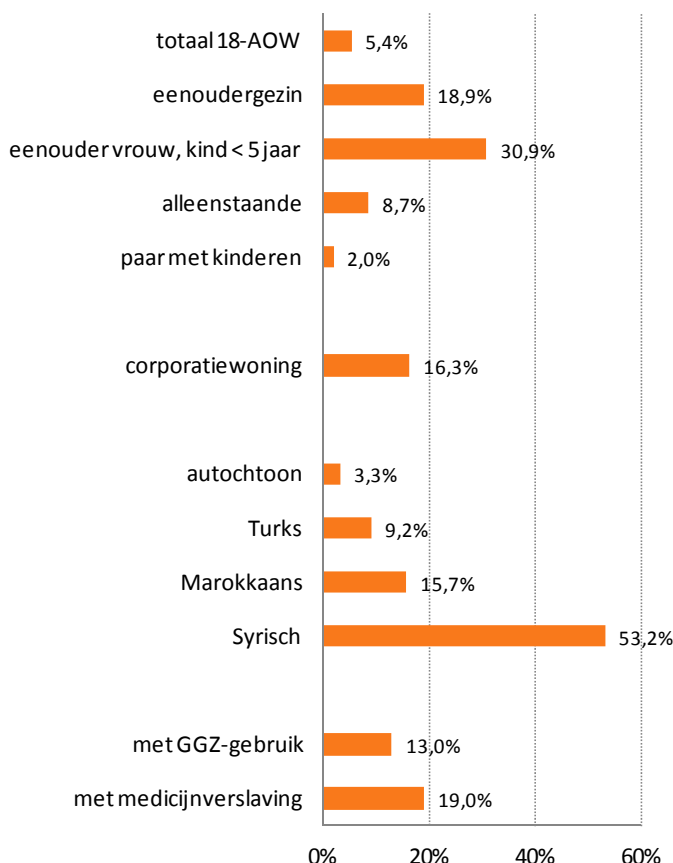
¹⁸ Tot zelfstandigen zonder personeel (zzp) worden hier ook de mensen meegeteld die een hoofdkomen uit een andere bron hebben. Dit verklaart ook het verschil met het CBS (EBB) zzp'ers met een hoofdkomen uit een andere bron niet als zzp'er zijn beschouwd.

4.5 Demografische factoren

De demografische kenmerken van een gemeente zijn van grote invloed op de kans dat men is aangewezen op een bijstandsuitkering.

Dit is berekend door APE¹⁹ in een model dat vanaf 2017 wordt gehanteerd om de verwachte uitkeringslast te berekenen per gemeente. Voor in totaal 64 factoren is de kans berekend dat men afhankelijk is van bijstand. Ter illustratie is een aantal van die factoren in de figuur weergegeven.

Figuur 11 Uitkeringskans voor enkele groepen/huishoudentypen

Bron: APE, Frontin Buig, 2017

De figuur laat zien dat herkomst van grote invloed is op de uitkeringskans. Vooral mensen afkomstig uit landen met een recente vluchtelingenstatus, Syrië, Somalië, Irak, hebben een grote kans op bijstand. Maar ook onder eenoudervrouwen, met name als er sprake is van jonge kinderen, is de bijstandskans groot. Verder spelen de woonsituatie en de zorgbehoefte en medicijngebruik een rol.

Naar leeftijd neemt de kans iets toe naarmate men ouder is: van 3,8% onder jongeren tot 25 jaar tot 6,2% onder 50-plussers tot de AOW-leeftijd.

Het feit dat Amersfoort een relatief lage bijstandsdichtheid heeft in vergelijking tot de gemiddelde 100.000+ gemeente is vooral terug te voeren op verschillen in deze bevolkingskenmerken.

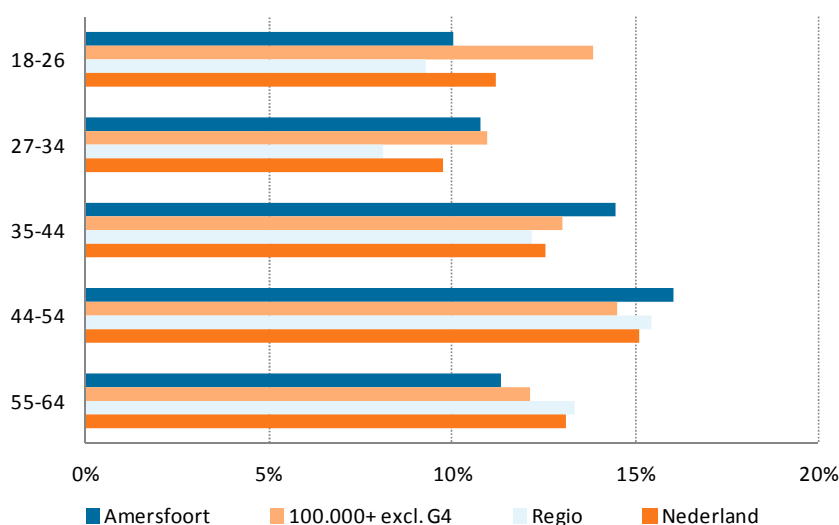
¹⁹ APE heeft in het nieuwe 'objectieve verdeelmodel' de kansen berekend voor 64 typen huishoudens om in de bijstand te komen. Op basis van deze kansen en het aantal van dit type huishouden in de gemeente is de totale objectieve uitkeringslast berekend.

Op basis van de huidige bevolkingssamenstelling is modelmatig berekend op welke rijksbijdrage Amersfoort recht heeft. Het aantal uitkeringen komt in Amersfoort hoger uit dan wat op basis van dit model 'objectief' berekend is. De gemeente heeft daardoor nog te maken met een financieel nadeel.

Leeftijd

De leeftijdsverdeling van de Amersfoortse bevolking wijkt af van die van de gemiddelde G32-gemeenten en van Nederland. Vergeleken met de middelgrote gemeenten (G32) telt Amersfoort relatief weinig mensen in de studentenleeftijd (18-26 jaar) en tussen 55 en 65 jaar. De leeftijdsgroep van 35-54 is juist oververtegenwoordigd in Amersfoort. Het effect van een kleinere bijstandskans door een kleiner aandeel jong-volwassenen wordt min of meer gecompenseerd door het kleinere aandeel 55-plussers in Amersfoort.

Figuur 12 Leeftijdsverdeling in Amersfoort vergeleken met steden, regio en Nederland

Bron: CBS, 1-1-2017

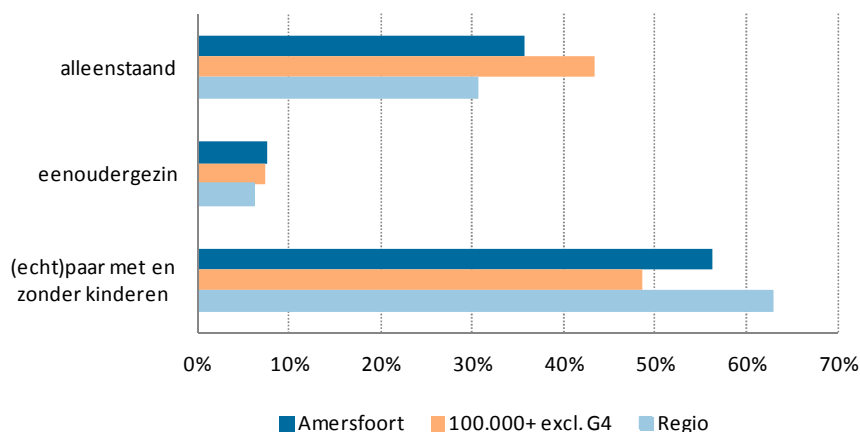
Van de mensen die instromen in de bijstand is het merendeel (53%) jonger dan 35 jaar. De uitstromers zijn meer verdeeld over de leeftijdsgroepen, maar ook hier is een relatief groot deel onder de 35.

Het grootste deel (72%) van de bijstandsontvangers is tussen de 35 en 65 jaar. Het gaat hier dus vaker om mensen die langdurig in de bijstand zitten en voor wie de kans op uitstroom kleiner is.

Huishoudentype

Ook de huishoudensamenstelling is van invloed op de ontwikkelingen in de bijstand. Het aandeel eenoudergezinnen in Amersfoort ligt ongeveer op het gemiddelde van de 100.000+ (exclusief G4).

Maar het aandeel alleenstaanden ligt hier veel lager, hetgeen de kans op bijstand kleiner maakt.

Figuur 13 Verdeling bevolking naar huishoudentype

Bron: CBS 1-1-2017

De Amersfoortse bevolking telt in vergelijking met andere grote steden veel (echt)paren met en zonder kinderen (figuur 13). Bovendien is op basis van de bevolkingssamenstelling te verwachten dat het aandeel tweeverdieners onder deze paren hoog ligt in Amersfoort. Dit hangt weer samen met een relatief jonge en hoog opgeleide bevolking in deze stad. De kans dat iemand in de bijstand terecht komt is voor deze groep nihil, omdat men bij inkomensverlies moet terugvallen op het inkomen of vermogen van de partner. De huishoudensamenstelling in Amersfoort leidt ertoe dat de kans om in de bijstand terecht te komen kleiner is dan gemiddeld in de grotere steden. De prognose voor 2030 is dat het aantal (eenpersoons) huishoudens in Amersfoort meer toeneemt dan in andere 100.000+ gemeenten en dit heeft mogelijk ook gevolgen voor het aantal en aandeel bijstandsuitkeringen.²⁰

Etnische achtergrond

Een bestaat een duidelijke samenhang tussen de etnische achtergrond en de kans op bijstand, zoals de berekening van APE laat zien. In Amersfoort heeft 15% van de inwoners een niet-westerse achtergrond. Het gemiddelde van de 100.000+ ligt daar iets boven (ca. 18%).

4.6 Gemeentelijk beleid om het bijstandsvolume te beperken

Het geld - het zogenaamde BUIG-budget - dat gemeenten van het rijk ontvangen om de uitkeringslasten voor bijstand te kunnen betalen, wordt jaarlijks bepaald via een objectief verdeelmodel. Overschotten op dit budget zijn vrij besteedbaar en tekorten moeten de gemeenten in beginsel zelf opvangen. Gemeenten met een groot tekort, zoals Amersfoort, kunnen onder voorwaarden een beroep doen op een vangnetregeling.

De verdeelmodel berekent de objectieve kans dat een huishouden afhankelijk is van een bijstandsuitkering. Die kans is afhankelijk van (i) kenmerken van het betreffende huishouden, zoals leeftijd, samenstelling, gezondheid, (ii) de buurt waar dit huishouden woont (overlast, onveiligheid) en (iii) de gemeente (arbeidskansen). De gedachte achter dit kansmodel is dat een gemeente door de inrichting en uitvoering van beleid ervoor kan zorgen dat de werkelijke kansen op bijstandsafhankelijkheid positief afwijken van dit gemiddelde.

²⁰ Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en het Centraal Bureau voor de statistiek (CBS) (2016). *Regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2016*

Amersfoort hanteert diverse instrumenten om het aantal bijstandsccliënten te beperken en daarmee de kosten beheersbaar te houden. Deze zijn te onderscheiden naar: selectie aan de poort, re-integratietrajecten en het handhavingsbeleid.

Selectie aan de poort

Deze richt zich met name op het eerder inzetten van de trajectbegeleiders, het beter faciliteren van zelfstandige ondernemers met schulden en het goed volgen en ondersteunen van jongeren, waardoor instroom naar bijstand minder vaak voorkomt. Bij dit laatste moet gedacht worden aan ondersteuning vanuit het Jongerenloket, het versterken van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt o.m. via toekomstfonds en de formatieuitbreiding Werkgeversservicepunt.

25

Intensivering van de re-integratie

Dit krijgt onder meer gestalte via pilot intensieve trajecten, screening van cliënten met parttime werk, extra inzet van het Werkgeversservicepunt, onderzoek naar de intensivering van de samenwerking tussen uitzendbranche en werkgevers en vergroten van de arbeidskansen van statushouders.

Intensivering van de handhavingsinstrumenten

Dit vindt plaats via dossieronderzoek (bijv. het screenen van alleenstaande ouders op samenwoning en het vergelijken van bankrekeningen van cliënten met gegevens van de Belastingdienst), Mutatiesturing, waarbij eerder informatie van de klant beschikbaar komt uit Suwinet en het frequenter en intensiever bezoeken van een beperkte groep cliënten (in samenwerking met de Erasmusuniversiteit).

Bijlage 1 Literatuur

APE, Frontin Buig; het objectieve verdeelmodel, 2017

CBS, statline: diverse tabellen per gemeente,

CPB, macro-economische verkenningen (MEV) 2018

<https://www.cpb.nl/publicatie/raming-van-het-bijstandsvolume-in-de-mev-2018>

Divosa-benchmark, met diverse cijfers over (in- en uitstroom van) bijstand op basis van een selectie van gemeenten

Onderzoek en Statistiek, gemeente Amersfoort

www.amersfoortincijfers.nl

www.amersfoortincijfers.nl/dashboard (economie en arbeidsmarkt)

UWV, Na de WW in de bijstand, maart 2016

Etil/Brainport 2000. Naast het dashboard dat door O&S wordt ontwikkeld, is er een arbeidsmarktdashboard in de maak voor de provincie Utrecht, met informatie over de arbeidsmarkt op gemeente- of regioniveau.

Hierin is ook informatie over ontwikkelingen in de bijstand opgenomen.

<https://www.arbeidsmarktdashboard.nl/>

Verwachte publicatie: oktober 2017.

KING www.waarstaatjegemeente.nl